

miseri cordiæ, quod prædestinavit Deus ante sæcula in redemptionem nostram, primum in te a mundi artifice sit fabricatum. Quando enim placuit gratiæ supernæ, ut **688** habitaret in nobis, a quibus diu elongata fuerat; tu sola inventa es digna, ut in tua virginali aula Rex regum et Dominus dominantium, a regalibus sedibus veniens, primam sibi mansionem inter filios hominum eligeret. Vere beneplacitum fuit Deo habitare in te, quando ex ipsa illibata carnis tuæ substantia, quasi de lignis Libani, architectura ineffabili, domum sibi ædificavit Dei Sapia: suffulsi eam septem columnis argenteis, ac reclinatorium aureum in ea collocavit. Hi sunt septem spiritus Dei; et hæc est unica illa Salvatoris femina [al. anima], in qua sola quæsitam in omnibus requiem invenit, atque in ejus sinum omnes thesauros suos absque mensura transfudit. Bene spiritui sancto in te complacuit, o Maria, cum divinis adeo mysteriis uterum tuum consecrare dignatus est. Ipse est enim ignis consumens, qui sanctissimam animam tuam totam inflammavit, se ipso atque splendore divinæ majestatis implevit, tumque uterum ineffabili modo fecundavit; fecitque ut Deum et hominem clausa conciperes, clausa pareres, et post partum virgo permaneres.

3. Jam ergo uterum tuum, Domina, velut sacratissimum Dei vivi templum totus mundus veneratur, quia in eo salus mundi initiata est: Ibi decorem indutus est Dei Filius; ac præelectæ sponsæ suæ Ecclesiæ formosus in stola candida exsultanter occurrit, desideratum diu osculum præelegit [fort. porrexit], ac prædestinatas [al. præordinatas] a sæculo nuptias virgo cum virgine prælibavit. Ibi ruptus est paries inimicitiarum, quem inter cælum et terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confœderata sunt terrenis cœlestia, et obviaverunt sibi in osculo pacis, quando in unam eandemque personam concurrerunt divinitas et humanitas: factumque est novum illud super terram, ut esset Deus homo, et homo Deus. Ibi magnus Elisæus in mensuram suscitandi pueri sese contraxit. Ibi Antiquus dierum præelecto Filio suo tunicam iuduit polymitam. Ibi Rebecca, futurorum præscia, magnificandi filii manibus pelliculas hædorum circumdedit, et colli nuda protexit. Ibi enim, cooperante gratia Spiritus sancti, Filius a Deo Patre hæreditandus in omnibus gentibus, divinæ majestatis potentiam similitudine carnis peccati cooperuit; et quasi absconditus est vultus ejus in infirmitate: unde nec reputavimus eum. Ibi [fort. add. divini] consilii providentia inescatus est hamus, qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de cælo trajectus est. Inde egressa est armilla aurea, ut perforaretur maxilla Leviathan, ut evomeret mortuos non suos, quos ab origine mundi secure degluttiverat.

689 4. Hortus deliciarum nobis est sacratissimus tuus uterus, o Maria; quia ex eo multiplices gaudii flores colligimus, quoties mente recolimus

quam magna multitudo dulcedinis toti orbi inde affulsit. Hortus conclusus tu es, Dei Genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introivit. Tu sanctorum areola aromatum a cœlesti conlita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernas: inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiam. Hi sunt quorum odore suavissimo totam domum Domini reple, o Maria, viola humilitatis, lilium castitatis, rosa charitatis. Merito de Dei [fort. tali] areola flos ille speciosus præ filiis [fort. floribus] paradisi electus est, super quem requievit Spiritus Domini. Et cui te assimilabimus, Mater pulchritudinis? Vere paradus Dei tu es, quia lignum vitæ mundo protulisti, de quo qui manducaverit, vivet in æternum. Fons vitæ, qui ex ore Altissimi prodiit, de medio ventris tui exsilivit, atque in te [fort. leg. atque inde] in quatuor capita sese dispergens [fort. dispersiens] ad irrigandam faciem arentis mundi emanavit, lætificans civitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo, non sitiet in æternum; et erit plus quam paradus hic, de cujus aqua si quis biberit, sitiet iterum. O quanta mundo contulisti, quæ tam salubris aqueductus esse meruisti! O lampas luculentissima, quantos lætificasti, quando splendore Dei illustrata desideratum illud lumen, quo inventa est drachma decima, sedentibus in tenebris et umbra mortis protulisti! Te nimirum ille divini epithalamii præcentor a longe intuitus est, cum in admirationis voce ita prorupit: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* (Cantic. vi, 9.) Sicut aurora valde rutilans in mundo progressa es, o Maria, quando veri Solis splendorem tantæ sanctitatis jubare præcucurristi, ut vere diem salutis diem propitiationis, diem quem fecit Dominus, a tua claritate initiari dignum fuerit. Felix aurora felicis diei nuntia exististi: talis dies talem auroram diei decuit. Et recte quidem auroræ implesti officium. Ipse enim Sol justitiæ de te processurus ortum suum quadam matutina irradiatione præveniens, in te lucis suæ radios, copiose transfudit, quibus potestates tenebrarum, quas Eva produxerat [al. induxerat], in fugam convertisti: atque ita desideratum cunctis gentibus Solem mundo invenisti.

5. Tu pulchra ut luna diceris, eique non immerito compararis. Illa enim omnium astrorum sola soli simillima, et candore venusta argenteo cæteris in cælo præmicat sideribus: tu vero [al. veri] Solis imago expressissima, inter millia astrorum Deo assistentium virginali puritate in cælo gloriosa præfulges. Illa enim transfuso in se solari lumine noctem nostram illuminat: tu virtutum tibi a Deo inditarum magnificis exemplis ad imitationem tui nos provocas, sicque noctem nostram illuminas. Qui enim vias tuas consecutus fuerit, non ambulabit in tenebris; sed lumen vitæ inveniet. Tu ergo pulchra es ut luna: imo et pulchrior luna, quia tota pulchra es, et macula non est in te (Cantic. iv, 7), neque vicissi-

tudinis obumbratio. Tu electa es ut sol; ille, inquam, Sol solis conditor. Ille enim electus est ex millibus virorum: tu electa ex millibus feminarum. Ille electus ex omnibus quæ sunt: tu electa ex omnibus quæ per illum sunt. Tu terribilis ut castrorum acies ordinata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morem armatura omni fortiore instructam contra se procedere feminam, feminam fortem et ad bella doctissimam, cujus ensis super femur suum propter timores nocturnos? In circuitu ejus acies validas spiritualium virtutum suo se invicem ordine tuentium; siquidem ordinatione perseverat dies: sed et innumerabilium beatorum spirituum militiam ad ministerium tanti Principis delegatam fuisse nullatenus ambigimus; utpote qui custodirent lectulum Salomonis gratissimum (Cantic. iii, 8, 7), ac providerent, ne præparatum æterno Regi hospitium alienus hospes invaderet. Nimirum timor **690** et tremor venerunt super eos, ita ut dicerent: Ecce plus quam Eva hæc. Castra Dei sunt hæc, fugiamus Israel. Tu ergo, bellatrix egregia, primo eum qui primus omnia supplantavit, expugnare viriliter aggressa es. Tu et spiritum elationis Evæ vertice humilitatis composisti: quam in te ita respexit Dominus, ut ipsius merito super omnes choros Angelorum te sublimari dignam æstimaverit [in manuscriptis]: Tu enim spiritum devotionis ea virtute humilitatis compressisti, qua omnem Angelorum altitudinem ascendere meruisti. Nunquam enim super omnes Angelos glorificata ascendisses, nisi prius infra omnes homines humiliata descendisses. Tu et ardorem vetitæ concupiscentiæ virtute castitatis in tua carne virginea eatenus exstinxisti, ut is in cujus conspectu nec astra munda sunt, tantæ munditiæ carnem tuam judicaverit, ut etiam suæ divinæ puritati agglutinari non despexerit. His ergo primariis ducibus tenebrarum a te fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam spiritualium nequitiarum militia in fugam conversa est.

6. Gloriosa dicta sunt de te, Dei Genitrix. Sed adhuc locus est tuæ laudationi: adhuc in tuis laudibus omnis lingua balbutit. Non enim sunt loquelæ, neque sermones in omni natione quæ sub cælo est, quibus amplitudo gloriæ tuæ ad plenum valeat explicari. O magna, o pia, o multum amabilis Maria! tu nec nominari quidem potes, quin accendas; nec cogitari, quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam sine dulcedine divinitus tibi insita piæ memoriæ portas ingrederis. Et nunc sequimur te, o Domina, ex totis præcordiis vociferantes ad te: adjuva

A imbecillitatem nostram, aufer opprobrium nostrum. Vides hanc tunicam pelliceam, quæ nos circumdedit. Tunica Evæ parentis nostræ hæc est, quam ad nos olim misera illa transmisit, et supervestivit carnem filiorum suorum, sicut diploide, confusione sua. De manu quippe ipsius duplicis mali semen terra nostra suscepit et concepit, et peperit nobis spinas et tribulos iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem utrobique. O infelix hæreditas! o dira humanæ carnis infirmitas! usquequo patiemur te? Multum dorsa nostra incurvasti, quia gravis es valde, et diu te sustinimus. Multum minuisti nos ab Angelis, equo et jumentis insipientibus cœquasti; nimis invaluisti, quæ non nisi morte Filii Dei sanari potuisti. Nimis super nos te extulisti, quando et usque ad eum qui super omnia est, incaute ascendisti.

7. Et quis liberabit nos a corruptela hujus miserimæ pelliculæ? Gratia Salvatoris nostri Filii tui, o Maria, qui ut infirma nostra tolleret, sponte infirmatus est: et ut mors mortis nostræ ipse fieret, innocens pro peccatoribus mortuus est. Et quis tam idoneus, ut loquatur ad cor Domini nostri Jesu Christi, ut tu felix Maria, quæ in secretissimis amplexibus amantissimi Filii tui recubas in meridie sempiterno, ejusque familiarissimo colloquio cum plena cordis lætitiâ perfrueris? Loquere, Domina, quia audit Filius tuus; et quæcumque petieris, impetrabis. Invoca bonum nomen ejus super nos, ut erua-mur a vetusta hac lepra carnis et spiritus. Exsurge [manuscripti, exsuge, omisso exinanitura] virus hoc mortiferum exinanitura, quod de pomi sui reliquiis Eva nobis propinavit, quando succi noxialis gustu ebriata est, et reliquias dimisit parvulis suis. Uinam poculum suum ebria illa totum ebibisset, non item in nos diffudisset [manuscripti, aut totum, ebibisset, aut totum effudisset]. Te igitur, Domina, exorante, omne jugum nostrum computrescat a facie olei divinæ misericordiæ: renovetur, ut aquilæ, juvenus nostra; ut novi, nova voce, novum canticum, novis civibus aggregati, illic ubi nova sunt omnia, jubilum sempiternum celebrantes in cymbalis jubilationis, concinamus. Tollatur crassa nebula ab oculis nostris, ut revelata facie gloriam Domini speculantes, in immensum illud pelagus divini luminis absorbeamur a Domini Spiritu; ac Deo nostro in vinculis charitatis astricti, unum cum ipso efficiamur [alias, unus cum ipso spiritus efficiamur]. Præstet hoc nobis tuo interventu, o Maria, Filius tuus Jesus Christus Deus et Dominus noster, cui laus et gloria, et gratiarum actio in sempiterna sæcula. Amen.

691 ITEM DE BEATA MARIA VIRGINE SERMO.

Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum (Luc. i, 28).

1. Miraculum fuit quod virgo peperit: mentis fuit occasus. Virgo sanctissima, quæ Salvatorem clamor, virginis amor; virtutum zelus, vitiorum genuit, peperit et aluit, quæ jugiter ejus adhæ-

sit lateri, quæ comes individua nullo fere abfuit itinere, quæ intenta præ cæteris invigilavit verbo et operi ejus, sola Salvatoris actuum insignia operum opera, melliflua prædicationis genera inaudita, contra mundum et peccatum, et tartareum zabalum, divinæ severitatis acerrima eloquia, quo eis diu interfuit, specialis vidit, secretius audivit, citius agnovit, propensius retinuit, et Apostolis aliisque discipulis luculentius edidit, diligentius retulit, melius indidit, fidelius tradidit. Hinc est quod de ea legitur in Evangelio: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo* (Luc. II, 19, 51). Hinc in ejus laudibus legitur: *Multæ filix congregaverunt divitias, tu sola supergressa es universas* (Prov. XXXI, 29). Licet enim in parabolis loqueretur ad turbas, licet omnia Apostolis nota faceret ut amicis: quædam tamen credendum est, præ cæteris Matrem suam quemadmodum dilexisse, ita etiam propensius erudisse, quædam ei secretius intimasse, frequenter eam ad mentem myrrhæ, et ad colles thuris sublimasse, incellam vinariam occultasse; sui, prout novit et voluit, gloriam deificam, et supercoelestem revelasse notitiam. Unde Joannes in Apocalypsi: *De throno, ait, scilicet de Maria, procedebant fulgura et voces et tonitrua* (Apoc. IV, 5): quia Maria mater Filii Jesu Christi parabolis, ænigmata, legalia et mirifica gesta, dicta, opera avidius ebit, fidelius credidit, sincerius luculentiusque aliis edidit.

2. Hæc Maria natura reverenter conservata, et a lege diligenter venerata, a gratia clementer est prælecta; quia sic præfatis sua jura sigillatim reddidit, reddendo sibi subdidit, ut honoris vicem omnibus impenderet, et insuper momenti quiddam superadderet. Natura siquidem illi summæ virginitatis florem; lex soli virgineæ fecunditatis honorem; gratia divinæ maternitatis præ cæteris decorem, ac spiritualis matrimonii divinissimum reservavit odorem. Natura, quod suum est, illibatam virginem servando: lex, reverenter eam ab aliis distinguendo: gratia, virginitatem sine semine fecundando. Natura, rebus loquendo non verbis, eum in ea integritatem servaret, et de ea Deus naturæ intonaret, dicens ad serpentem: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter sementuum et semen illius* (Gen. III, 15): lex, dum eam ab aliis distinguendo clamaret: *Mulier quæ suscepto semine peperit, immunda erit septem diebus* (Levit. XII, 2); gratia, in eo quod dictum est, *Ave, gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui* (Luc. II, 28, 42). Natura huic detulit, dum terra sine germine pareret in principio; lex, dum rubus arderet sine incendio; gratia, dum sine semine pareret virgo. In hac enim habitavit Pater et Filius ut creator in mundo, imperator in regno, paterfamilias in domo, pontifex in templo, sponsus in thalamo. Prius enim Altissimus sibi eam quasi mundum specialissimum

creavit, quam in justitia et sanctitate coram ipso fundaret, et fluentis sapientiæ irrigaret, et cælestibus desideris, instar scilicet aeris sublimaret: et igne dilectionis accendendo illustraret. Hinc in ejus mente tanquam in quodam firmamento solem posuit rationis, et lunam scientiæ, et virtutes tanquam stellas speciei omnimodæ: solem, qui lucem divinæ cognitionis faceret; lunam, quæ cum stellis noctem actionis splendidam redderet. Et merito Domini est terra, quia sic super maria fundavit eam. Creato igitur mundo, volens visitare regnum, imperavit angelo.

3. *Missus est igitur angelus Gabriel a Deo. Spiritus sanctus, inquit, superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. I, 35). Ita Paterfamilias domum intravit, in qua carnis habitum suscepit, quam obtulit Deo Patri pro salute generis humani. In ara crucis sacrificium, quasi pontifex in templo suum peregit sacerdotium: sed quia oportebat pati Christum et resurgere, et ita intrare in gloriam suam, oportebat ad gregem proprii reportari humeris ovem centesimam, oportebat populum qui ambulabat in tenebris, lucem magnam contemplari; mundum prædicationis suæ, et miraculorum novitate irradiavit. Descendens itaque de Patre luminum Speciosus forma præ filiis hominum, indutus stola candida, in vestitu deaurato, tanquam sponsus de thalamo processit ad publicum. Inerat sol in sidere, oriens in vespere, artifex latuit in opere: opus, dum Regi præpararetur; vesper, dum in tanta sublimitate humiliaretur; sidus, dum tanquam stella illustraret fines orbis. Artifex igitur eam ornando, oriens de ea nascendo, sol mundum ab errore convertendo, et eam aliis in exemplum præbendo.

4. De Genitrice Dei cum talia et tanta referantur, pauca rei pretio nobis tamen esse videntur. Hæc est enim scala, rubus, area, sidus, virga, vellus, thalamus, porta, hortus, aurora. Hæc est enim scala Jacob, qui quando caput in lapide posuit, Angelos ascendentes et descendentes videre meruit. Scala ista duodecim gradus habet inter duo latera. Dextrum latus est contemptus sui usque ad amorem Dei: sinistrum, contemptus mundi usque ad amorem regni. Ascensiones hujus duodecim humilitatis gradus. Primus est odium peccati, secundus est fuga delicti; tertius, metus odii; quartus, in omnibus his subesse Creatori; quintus, obedire meliori; sextus, obtemperare compari; septimus, obsequi inferiori; octavus, subesse sibi; nonus, finem suum jugiter meditari; decimus, opera sua semper vereri; undecimus, cogitationes suas humiliter confiteri; duodecimus, per omnia ad manum, ad nutum, ad libitum Domini moveri. Per hos gradus ascendunt Angeli, et sublimant homines: sic disponuntur in corde ascensiones, sensim proficiendo, et pedetentim ascendendo: sic in domo Patris lucidas percipiunt

mansiones. Hi sunt duodecim Apostoli, qui sequuntur in eremo vestigia Jesu Christi.

5. Rubus, qui visus est ardere sine sui incendio, Virginem significavit concepturam de Spiritu sancto absque virginitatis suæ detrimento. Rubus, ad quem non est Moyses ausus calceatus accedere (Exod. III, 2, 5). Virginem docuit sine maritali opere mirabiliter parere. Traditio Hebræorum visionem in humili arbusculo asserit traditam, ne populus occasione aliqua laberetur ad idololatriam. In humili virguncula mirabilis nobis exhibitæ est visio, in qua nullimodæ fornicationis vel minima fuit occasio. Fornicatio siquidem triplex est. Alia est humana, quædam est mundana, nonnulla est divina. Humana fit illicito actu; mundana, per-verso affectu; divina, scelerato cultu. Prima peccatur in proximum; secunda, in se ipsum; tertia in Deum. Prima facit carnis immunditiam; secunda, mundi concupiscentiam; tertia, idololatriam. Maria contra hæc tria singula adhibuit remedia. Contra carnis immunditiam, virginitatem; contra mundi concupiscentiam, perfectam humilitatem; contra idololatriam, perfectam charitatem. Fuit enim Maria mundissima carne, humillima corde, devotissima mente.

6. Arcas duas fuisse legimus in Veteri Testamento: unam arcam, diluvii; aliam, Testamenti. In Novo autem Testamento tres fuerunt aliæ. Prima arca est Ecclesiæ, secunda, gratiæ; tertia, sapientiæ. Licet enim prima Veteris Testamenti in typo fieret primæ Novi; et secunda in typo præcesserit secundæ Novi: tertia vero sicut excellenter omnibus est dissimilis; ita nulli penitus est comparabilis. Siquidem arca Noe significavit arcam Ecclesiæ: arca fœderis, arcam gratiæ, sanctitatem scilicet Mariæ. Per sapientiæ arcam intelligimus humanitatem Jesu Christi sanctissimam. Hanc enim merito arcam sapientiæ decet nuncupari, in qua omnes thesauri sapientiæ et scientiæ sunt absconditi (Coloss. II, 3); sapientiæ, inquam, excellenter, in qua habitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Arca etiam Noe significavit arcam gratiæ, excellentiam scilicet Mariæ. Sicut enim per illam omnes evaserunt diluvium: sic per istam peccati naufragium. **693** illam Noe, ut diluvium evaderet, fabricavit: istam Christus (qui est pax nostra et requies), ut humanum genus redimeret, sibi præparavit. Per illam octo animæ tantum salvantur: per istam omnes ad æternam vitam (quæ per octonarium numerum significata est) vocantur. Per illam paucorum facta est liberatio: per istam humani generis salvatio. Illa centum annorum fabricata est spatio: in ista omnium virtutum fuit perfectio. Illa facta est de lignis levigatis: ista de virtutibus ædificata est consummatis. Illa superferebatur aquis diluvii: ista non sensit naufragia ullius vitii.

7. Triplex quidem diluvium est. Primum facit aquarum inundatio; secundum, vitiorum incursio;

tertium, tribulationum oppressio. Primum igitur est aquarum, secundum, culparum; tertium, oppressionum. In primo periclitati sunt homines; in secundo, virtutes; in tertio, voluptates. Primum quis naufragium patitur, deinde in pœnarum diluvium peccator inducitur, in tertium deinceps pœnarum infernalium retruditur. Sic infernus hic incipit, alibi perficitur, cum anima vitio, caro supplicio ateritur. Per arcam vero Ecclesiæ evadimus a primo; per arcam gratiæ, a secundo; per arcam sapientiæ, a tertio. Siquidem per arcam Ecclesiæ vitiorum fit extinctio; per arcam gratiæ, virtutum reparatio; per arcam sapientiæ, summi boni delectatio. Fit enim in Ecclesia peccatorum confessio, in confessione remissio, et vitiorum extinctio: sic enim facta est inter Deum et homines reconciliatio: deinde data venia, subsecuta gratia, virtutum fit insertio. Hanc sequitur justitiæ perfectio: huic autem succedit arcanorum cælestium contemplatio. In hac autem invenitur quædam cælestis suavitas et intima etiam dulcedo, et perfecta boni et perseverans dilectio.

8. Triplex ergo est diluvium: unum, iniquitatum; aliud, adversitatum; tertium, calamitatum. De primo per Nahum dicitur: *In diluvio prætereunte consummationem faciet* (Nahum I, 8). Ac si diceretur: Si diluvium vitiorum super hos cœperit abundare, nolite de illis desperare; quia super quos inundare permitto injustitiam, super illos faciam abundare gratiam. Hinc dicitur per prophetam: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans* (Jerem. XXXI, 3). Diluvium ergo prius veniet, et Dominus tunc consummationem faciet: quia Dominus electos suos innumeris lapsibus et vitiorum incursibus permittit ad tempus affligi et humiliari, omnem removens præsumptionis elationem; postea ab eo incipiunt sublimari: sic in eis nutriens perfectam dilectionem. Hinc est illud propheticum: *Veniens usque Babylonem, et ibi liberaberis; ibi redimet te Dominus de manibus inimicorum tuorum* (Mich. IV, 10); et illud Isaïæ: *Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te* (Isa. LIV, 7). Consummationem ergo Deus faciet præeunte diluvio, quia de profundo vitiorum suos Deus viriliter erigit, quos ponit in virtutum culmine, et illustrat contemplationis radio. De secundo dicitur in Cantico canticorum: *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam* (Cantic. VIII, 7). Hinc per Psalmistam de his qui adversitatibus franguntur, et tentationibus succumbunt, dicitur: *In diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt* (Psal. XXXI, 6). De hoc quoque diluvio Deus suos eripit, juxta illud Apostoli: *Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei* (Act. XIV, 21); item: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut sustinere possitis* (I Cor. X, 13); et in Osee: *In tribulatione sua mane consurgens ad me* (Ose. VI, 1); et Psalmographus: *Multæ tribula-*

tiones justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus (Psal. xxxiii, 20). De tertio dicitur in Job : *Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte eum opprimet tempestas Job. xxvii, 20*. Primum igitur diluvium est vitiorum; deinde, diluvium tribulationum; deinceps, diluvium miseriæ et tenebrarum. Primum est peccati; secundum, mundi; tertium, inferni. Pisces primi sunt oblectamenta; secundi, iniqua tentamenta; tertii, perpetua tormenta. Hinc in Evangelio de bonis piscantibus, vitia calcantibus, tentamenta superantibus, æterna tormenta vitantibus, dicitur : *Elegerunt bonos in vasis suis, malos autem foras miserunt (Matth. xiii, 48)*. Arcæ vero gratiæ gratias referimus, **694** quia per eam, scilicet Mariam et ejus Filium, utrumque diluvium evasimus.

9. Arca quoque testamenti typum tenet sanctæ Dei Genitricis. Illam fecit Bezeleel; istam condidit Emmanuel. Bezeleel Oliab in opere scorum habuit; et Virgo quoque virginum condita, præelecta, præservata, præparata, et ornata per Spiritum sanctum et ejus omnipotentem Filium fuit. Bezeleel interpretatur Umbra Dei; Oliab, Protectio mea: prior ille Spiritus sancti, iste vero typum tenet Filii. De illo dicitur ad Mariam in conceptione Filii beatissimi : *Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. i, 35)*; item ad Joseph : *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim ex ea natum est de Spiritu sancto est (Matth. i, 20)*. Iste vero ad Patrem clamat in Psalmo : *Protege me a facie impiorum qui me affecerunt (Psal. xvi, 8, 9)*; item de eodem : *De venire matris meæ tu es protector meus*; item : *Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis (Psal. lxx, 6, 7)*. Bezeleel ergo cum socio arcam Testamenti fabricavit: sancta quoque Trinitas Virginem sibi sanctificavit, ac templum sanctissimum consecravit, hospitiumque mundissimum sibi præparavit, thalamum quoque de quo sponsus præ filiis hominum speciosus ad publicum procederet, decenter præornavit. Neque enim Pater abesse potuit, ubi Spiritum et Filium cooperari voluit. Quæcunque enim Pater facit, hæc eadem similiter et Filius facit. Neque enim Filius potest a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem (Joan. v, 19). De Spiritu quoque legitur in libro Psalmorum : *Verbo Domini cæli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Psal. xxxii, 6)*. Apostolus quoque de tribus personis ita : *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ipsi gloria (Rom. xi, 36)*. Pater ergo in consecratione Virginis exhibuit claritatem; Filius, humilitatem; Spiritus sanctus, charitatem. Pater lumen exhibuit rationis; Filius, cinerem humiliationis; Spiritus sanctus, oleum dilectionis. Pater exhibuit potentiam; Filius, sapientiam; Spiritus sanctus, omnium virtutum gratiam. Pater, auctoritatem contra peccatum; Filius, humilitatem contra mundum; Spiritus sanctus, charitatem erga Deum et proximum. Filius, carnis mortificationem; Spiritus sanctus, compunctionem; Pater, celestium contemplationem. Filius docuit

eam divina operari; Spiritus sanctus, amare et amari; Pater, cœlestia contemplari. Filius eam erudit, Spiritus eam provehit, Pater eam perficit. Filius eam purificat, Spiritus pacificat, Pater eam honorificat. Hæc dicens, opera vel dona Trinitatis non divido, sed fideliter inseparabilia assero. Sicut enim in essentia unitas, ita in operatione identitas.

10. Arca vero Testamenti de lignis Sethim facta est; et Maria de spinoso et hispido Judæorum populo et arido procreata est, qui utique spinosus de tractione, hispidus superstitione, aridus fuit unctiōne divinæ gratiæ. Unde spinosus spineam coronam Regi suo exhibuit, et in eum sicut ignis in spinis exarsit. Sethim enim interpretatur Spinæ. Aliter Eva spina, rosa Maria. Revera Eva spina fuit, quæ et virum suum ad mortem pupugit, et posteritati suæ peccati aculeum infixit. Unde apostolus : *Per unum hominem peccatum in travit in mundum, et per peccatum mors; et sic in omnes pertransiit (Rom. v, 12)*. Lignaverō sancti Patres fuerunt, qui licet in radice aruissent arboris, spem tamen certissimam habentes in hoc adventu Salvatoris, tanquam peregrini et incolæ in hoc mundo habitabant, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (II Cor. vi, 10). Castigabant cum vitis et concupiscentiis corpora sua, euntes ibant et flebant mittentes semina sua (Psal. cxxv, 6). Unde quidam ita : *Conversus sum, inquit, in ærumna mea, dum configitur spina (Psal. xxxi, 4)*. Ad commendationem vero gratiæ suæ, et ad destructionem humanæ sapientiæ, Deus de femina, sed virgine, descendente de spinosa Patrum origine, dignatus est carnem assumere, ut similem simili redderet, contrarium contrario curaret, pestiferam spinam evelleret, peccati chirographum potentissime deleret. Humilitas per sexum femineum commendatur, gloria virginis et majestas opitulatur, peccatum gratia ejicitur. Eva ergo spina fuit, Maria rosa exstitit: Eva spina, vulnerando; Maria rosa, omnium affectus mulcendo. **695** Eva spina, infigans omnibus mortem: Maria rosa, reddens salutiferam omnibus sortem. De liquore spinei corticis fit encaustum unde scribitur: de carnali mente tua fluxus nascitur concupiscentiæ, qui in ipsa et in Adam peccatum actuale, in posteris originale transfudit. De hac vero Apostolus ita clamat : *Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii, 6)*. Ac si diceret : *Per unum hominem mors, et per unum hominem resurrectione mortuorum: et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (I Cor. xv, 21, 22)*. Maria autem rosa fuit candida per virginitatem, rubicunda per charitatem: candida, carne; rubicunda, mente: candida, virtutem sectando; rubicunda, vitia calcando: candida, affectum purificando; rubicunda, actum carnalem mortificando: candida, Deum diligendo; rubicunda, proximo compatiendo.

11. De lignis vero Sethim condita est arca (Exod. xxv, 10), in quo thuribulum, manna et virga sunt recondita: quia licet Maria de patrum natura per

peccatum vitata duceret originem, præelecta tamen per Spiritum sanctum et præservata ad purum, Deum nobis obtulit et hominem. Thuribulum sacrosanciam carnem significat Salvatoris, quæ aurea dicitur; quia nullius passa est detrimentum pudoris, Agnus scilicet sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. ii, 22), de quo per propheticum dicitur eloquium : *Ecce puer meus electus, posui super eum spiritum meum (Isa. xlii, 1)*. Carbones thuribuli, sunt opera Jesu Christi. Carbones isti aliquando mortui, quandoque vero sunt ignei; quia in Salvatore nostro nunc propria tolerabat humanitas, nunc propria faciebat divinitas. Ignis in carbone, divinitas est innocens in opere. Ignis in prunis, evidens est indicium divinitatis. Carbo mortuus, in præsepe jacens: igneus, dæmonia expellens. Mortuus, in Ægyptum fugiens: igneus, vendentes et eementes columbas de templo eiciens. Mortuus, dormiens in navi: igneus, imperans ventis et mari. Mortuus, subditus parentibus:

A igneus, quatuor satians hominum millia de septem panibus. Mortuus, ad puteum Jacob rogans potum: igneus, circa Jericho illuminans cæcum, et sanans leprosum. Carbo erat mortuus, dum a diabolo tentaretur: igneus, dum ei ab Angelis ministraretur. Mortuus, in proditiōne discipuli: igneus, in filio Reguli. Sopitus, ante præsidem: igneus, circa Tyberiadem. Sopitus, dum ei Herodes illuderet: igneus, dum mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum cum felle mistum propinaretur: igneus, dum ab eo decem leprosi mundarentur. Sopitus, dum a Judæis se absconderet; sopitus dum cum publicanis et peccatoribus ederet: igneus, dum ambularet super undas; igneus, dum ex aqua facto vino lætificaret convivas. Sopitus, jacens in conabulis: igneus, fulgens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præsidis: igneus, in filia Chananitidis. Sopitus, in cruce: igneus, in monte. Prunæ ergo mortuæ erant humanitatis opera: ignitæ, divinitatis miracula.

646 IN PARABOLAM DE VILICO INIQUITATIS

SERMO.

Indignus Bernardo nostro. Est Bernardi alterius monachi Cluniacensis.

PROCEMIUM

AD MATTHEUM EPISCOPUM ALBANENSEM.

Reverendissimo domino suo MATHEO, venerabili Dei gratia Albanensi episcopo, frater BERNARDUS utique suus, quidquid servus domino, et filius patri.

Quod a Roma per dominum Servulum charissimum nostrum Belyacensem abbatem Supereminentia magnitudinis vestræ parvitati meæ mandaverat, videlicet quod ea, quæ super Evangelium de vilico iniquitatis Deus mihi dixisse donaverat, vobis transcriberem: etsi sero, nunc tandem (non minimum pavidus, ne quid ibi confusum vos offendat) transmitto. Super hoc igitur quæso vos in me pietatis et charitatis abundare visceribus; quatenus et ignoscatis mihi quod distuli, et emendatis vobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati namque prudentiæ vestræ reservavi id corrigendum, et suppliciter offero. Et cultellum, qui vulgo Quinniensi nuncupatur, habens manubrium de ebore, cum chartula mitto, quatenus imposturam, quam avulsione dignam adjudicaveritis, meo gladio succidatis. De cætero precor vestræ pietatis abundantiam, ne in orationibus vestris obliviscamini mei, qui sine oblivione vestri quotidie memoror, ubi propensius posco misericordiam Dei. Valete.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum:

C *et hic diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona illius, etc. (Luc. xvi, 1-9.)*

1. Hujus sancti Evangelii lectio quantæ sit utilitatis, et in historia simpliciter ad litteram dicta, et moraliter expedita, prudens auditor advertet, si aurem cordis apposuerit, et ex Deo est. Sic enim Veritas ait: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*. Qui subjungit reprobis dicens: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (Joan. viii, 47)*. Dicamus ergo: *Homo quidam erat dives*. Quantum ad litteram nos id enarrare non convenit: littera enim per se patet, cujus tamen utilis est narratio minus doctis, minusque capacibus cæteris sit exponenda. *Homo quidam erat dives, etc.* Homo ille, iste est de quo Apostolus ait: *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo*. Qui quidem merito dicitur homo, quasi singularis. Unde propheta: *Homo est, et quis cognovit eum? (Jerem. xvii, 1)*. Ac si dicat: *Super excellentiam ejus quis enarrabit? Sequitur: Erat dives*. Vere dives, sicut scriptum est: *Cum esset dives in omnibus, factus est pauper pro nobis, ut nos sua paupertate ditaret (II Cor. viii, 9)*. Et item de eodem Domino dicitur: *In dextera ejus ignea lex (Deut. xxxiii, 2)*; *in sinistra vero illius divitiæ et gloria (Prov. iii, 16)*. Cui bene convenit, *erat*: quia de eo dicitur: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i, 1)*. Qui